

внешних и внутренних условий его деятельности, а также от сложности реальной ситуации. Проанализировав внешние и внутренние условия рынка, товар, потребителей, конкурентов и др., производитель сможет повысить конкурентоспособность продукции предприятия, улучшить связи с потребителями и достичь определенных целей: увеличить доход, рост объема сбыта и, соответственно, производства.

3. Построена и обоснована модель процесса маркетингового анализа рыночной деятельности предприятий инфокоммуникаций. Отличительной особенностью модели и ее достоинством является активное привлечение потребителя к взаимовыгодному взаимодействию по повышению эффективности работы предприятия, что особенно актуально для предприятий инфокоммуникаций, которые могут организовать интерактивный контакт с клиентами практически на всех этапах своей деятельности.

Основными направлениями дальнейших исследований данной проблемы могут быть: изучение методов и приемов организации эффективного взаимовыгодного взаимодействия предприятия с его целевыми потребителями для обеспечения результативности рыночной деятельности предприятия и совершенствования методологии маркетингового анализа.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК:

1. Модель эволюции видов рынков / Л.А. Стрий, Л.А. Захарченко, А.К. Голубев // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія: економічні науки. – Випуск 7, частина 4. – Херсон : ХДУ, 2014. – С. 99-103.
2. Ковалев А.И. Маркетинговый анализ / А.В. Ковалев, В.В. Войленко. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 176 с.
3. Маркетинг предприятий инфокоммуникаций: современные виды маркетинговой деятельности : монография / Л.А. Стрий, М.А. Мамедов, О.М. Рустамов // Под научн. ред. профессора, д.э.н. В.Н. Орлова. – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. – 244 с.
4. Резникова Н.П. Маркетинг в отрасли инфокоммуникаций / Н.П. Резникова, Е.Г. Кухаренко. – М. : Горячая линия-Телеком, 2013. – 152 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг XXI века / Ф. Котлер. – СПб. : Издательский Дом «Нева», 2005. – 432 с.
6. Маркетинговый менеджмент : підручник / Ф. Котлер, К.Л. Келлер, А.Ф. Павленко та ін. – К. : Видавництво «Хімджест», 2008. – 720 с.
7. Маркетинг : підручник / А.Ф. Павленко, І.Л. Решетникова, А.В. Войчак та ін. – К. : КНЕУ, 2008. – 600 с.
8. Экономика и управление на предприятии: основные тенденции и проблемы развития : монография / А.К. Голубев, Л.А. Стрий, Л.А. Захарченко // Под научн. ред. профессора, д.т.н. П.П. Воробиевко. – Saarbrücken : LAP Lambert Academic Publishing, 2015. – 292 с.
9. Маркетинговый анализ : учебное пособие / Б.И. Герасимов, Т.М. Коновалова, Н.И. Саталкина, Г.И. Терехова. – Тамбов : Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2012. – 88 с.
10. Козакова Н.А. Маркетинговый анализ : учебник / Н.А. Козакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://books.academic.ru/book.nsf/62035135/Маркетинговый+анализ+Учебник>.
11. Маркетинговый анализ : курс лекций [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://life-prog.ru/1_24718_ponyatie-i-predmet-marketingovogo-analiza.html.

УДК 336.763

Гордієнко Н.І.
кандидат економічних наук,
професор кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Гордієнко Т.В.
кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

ВАРТІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

У статті розглянуті теоретичні підходи до визначення змісту категорії «економічна безпека». Обґрунтовується доцільність вартісного підходу до формування системи економічної безпеки на підприємстві. З позиції вартісного підходу визначено зміст та взаємозв'язок понять «ризик» та «загроза», пов'язаних із економічною безпекою підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, ризики, загрози, взаємозв'язок, підприємство.

Гордиенко Н.И., Гордиенко Т.В. СТОИМОСТНЫЙ ПОХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СОДЕРЖАНИЯ КАТЕГОРИИ «ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ»

В статье рассмотрены теоретические подходы к определению содержания категории «экономическая безопасность». Обосновывается целесообразность стоимостного подхода к формированию системы экономической безопасности на предприятии. С позиции стоимостного подхода определено содержание понятий «риск» и «угроза», связанных с экономической безопасностью предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, риски, угрозы, взаимосвязь, предприятие.

Gordiyenko N.I., Gordiyenko T.V. COST-BASED APPROACH TO DETERMINING THE CONTENT OF THE CATEGORY «COMPANY ECONOMIC SECURITY»

The article deals with theoretical approaches to defining the content category of «economic security». The expediency of the cost-based approach to the formation of the economic security of the enterprise is described. The concept of «risk» and «threat» which is associated with economic security defined from the standpoint of cost-based approach.

Keywords: economic security, risks and threats, mutual relationship, enterprise.

Постановка проблеми. У сучасних умовах системної перебудови економіки, ринкових перетворень відносин власності та розвитку корпоративного сектору в Україні, в умовах непередбаченості та динамічності економічних процесів набуває більшої актуальності необхідність вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки підприємств.

Акціонерні товариства будівельної галузі знаходяться під впливом чинників зовнішніх загроз: конкуренції, інфляції, нестабільності інвестиційної ситуації та кредитної системи, нестабільності зовнішніх зв'язків. Їхня діяльність характеризується недостатністю власних джерел фінансування, мінливістю внутрішніх факторів розвитку та іншими ризиками, у результаті чого вони можуть опинитися у небезпечній ситуації, виходом з якої має стати розробка адекватних систем забезпечення економічної безпеки на підприємстві. В свою чергу, категорія «економічна безпека», яку найчастіше пов'язують з захищеністю підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, ризиків і непередбачених обставин, які негативно впливають на його діяльність, вимагає уточнення змісту та взаємозв'язку цих понять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній економічній літературі останнім часом велика увага приділяється дослідженню теоретичних підходів до визначення економічних категорій «економічна безпека», «ризик» й «загрози». Вагомий вклад у розробку цього наукового напрямку внесли вітчизняні і зарубіжні вчені О.М. Бандурка [1], Я.В. Белінська [2], І.А. Бланк [3], В.В. Вітлінський [4], К.С. Горячева [5], Л.І. Донець [6,7], А.А. Драга [8], С.П. Дубецька [9], М.М. Ермошенко [10], О.А. Єпіфанова [11], В. Забродський [12], Д.В. Зеркалов [13], Є.П. Картузов [14], А.В. Кириєнко [15], Л.А. Костирко [16], Г.С. Лень [17], В.А. Ліпкан [18], О.О. Мельник [19], Е.А. Олейников [20], В.П. Пономарьов [21], В.В. Шликов [22], В.І. Ярочкін [23] та ін. Однак, незважаючи на вагомий науковий доробок у сфері економічної безпеки суб'єктів господарювання, на сьогодні немає узгодженої думки стосовно змісту понять «економічна безпека» та економічних категорій «загрози» і «ризик» як елементів системи забезпечення економічної безпеки підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження змісту поняття «економічна безпека» та взаємозалежності економічних категорій «ризик» і «загрози» з позиції вартісного підходу до формування системи забезпечення економічної безпеки на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз теоретичних підходів до визначення категорії «економічна безпека» показує, що зарубіжні та вітчизняні дослідники здебільшого пов'язують її з: метою та результатом діяльності, ефективністю використання корпоративних ресурсів, захищеністю від загроз банкрутства або змінами структури капіталу підприємства.

Звичайно метою діяльності підприємства вважається досягнення позитивного фінансового результату, який кількісно виражається через показник прибутку. Ефективність використання корпоративних ресурсів проявляється через показники ефективності використання необоротних, оборотних, фінансових активів і людського капіталу. Ступінь захищеності підприємства від банкрутства визначається через аналіз фінансових коефіцієнтів, які на протязі певного часу не відповідають нормативним, або гранично-припустимим значенням та через оцінку задовільної структури балансу підприємства. Усі ці напрями пов'язані

між собою і спрямовані на досягнення результативності діяльності підприємства. В кожному випадку під результативністю розуміється прибуткова діяльність, яка досягається шляхом ефективного використання корпоративних ресурсів і проявляється через задовільну структуру балансу і величину відповідних фінансових коефіцієнтів.

Результат діяльності підприємства проявляється по-різному, залежно від цілей, які ставлять перед собою зацікавлені суб'єкти виробничих та фінансових відносин. Так, для держави це повна і своєчасна сплата податків, задоволення потреб суспільства у продукції підприємства, забезпечення екологічних норм у виробництві та ін. Загальна мета діяльності підприємства охоплює забезпечення сталого та стабільного розвитку, оптимізацію бізнес-процесів, ефективне використання ресурсів. У свою чергу, очікуваннями акціонерів є підвищення вартості підприємства, зростання вартості акцій, рефінансування ресурсів на відтворення і розвиток виробництва, зростання виплат дивідендів. Для працівників підприємства цілями є підвищення рівня заробітної плати і премій, можливість професійного росту, покращення соціально-побутових умов і умов праці. З позиції кредиторів і покупців цілями фінансових відносин є стабільність обсягів виробництва, сталість діяльності, своєчасність розрахунків за реалізовану продукцію (роботи, товари, послуги) та отримані матеріальні цінності, своєчасність розрахунків за отримані позики. Інвестори вважають своїми цілями одержання прибутків від вкладених інвестицій та досягнення позитивного соціального ефекту, а страхові компанії прагнуть до зниження ризиків виробництва і збуту та підвищення безпеки бізнесу.

Мета діяльності акціонерного товариства будівельної галузі пов'язана з результатом, який необхідно одержати для її досягнення. Загальна мета об'єднує суспільну мету, яка проявляється у необхідності задовольнити потреби суспільства у будівельній продукції та мету для власників, яка спрямована на підвищення їхнього добробуту і досягається шляхом зростання вартості підприємства.

Вартість підприємства є результатом його діяльності й ознакою підвищення добробуту власників та інших зацікавлених сторін. Різноманітність теоретичних та методичних підходів і неоднозначність трактувань в економічній літературі сутності ринкової вартості підприємства у теоретичному, законодавчому і практичному аспектах є доказом складності цієї економічної категорії, до тлумачення якої слід підходити залежно від мети оцінки та сфери її застосування.

Отже, з позиції вартісного підходу під «економічною безпекою» підприємства слід розуміти стан захищеності підприємства на всіх стадіях його функціонування від зовнішніх і внутрішніх загроз, що забезпечується шляхом підвищення результативності діяльності й зростання вартості підприємства. Об'єктом системи забезпечення економічної безпеки виступає зростання вартості підприємства в поточному і перспективному періодах. Безпосередньо об'єктами захисту є корпоративні ресурси, що включають ресурс капіталу, персоналу, науково-технічної й технологічної інформації, машин та обладнання, використання передових технологічних розробок та наукових досліджень.

У якості комплексного критерію економічної безпеки, який виражає результативність діяльності акціонерного товариства будівельної галузі та призначається для діагностики тенденцій зміни вар-

тості, запропоновано індикатор вартості, що розраховується на основі параметрів показника економічної доданої вартості (EVA) як співвідношення скорегованого чистого прибутку після оподаткування до скорегованого інвестованого капіталу. Визначення індикатора вартості пропонується «наближеним способом розрахунку EVA» адаптованим до національної фінансової звітності.

Для забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно стає ідентифікація і класифікація загроз і ризиків втрати вартості підприємства в процесі його діяльності, що, в свою чергу, потребує визначення змісту і взаємозв'язку таких категорій, як «ризик» і «загроза».

Більшість авторів розглядає «ризик», як ймовірність (небезпеку) втрати ресурсів в результаті діяльності [24, с. 122; 25; 6, с. 52; 7, с. 7], невизначеність щодо можливих втрат [26, с. 24], одержання несприятливого результату діяльності (збитків) [3, с. 53], недоодержання доходів чи поява додаткових втрат [27, с. 12], появу несприятливих або небажаних наслідків діяльності [25].

Є і інші погляди. Наприклад, В.В. Вітлінський, Л.Л. Маханець [4, с. 155] розглядають «ризик» як характерні особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно наявних невизначеності й конфліктності, властивих процесам

цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обтяжені можливими загрозами і невикористаними можливостями, а В. Ліпкан – як можливу небезпеку, невдачу дій, що використовуються, або самі дії, пов'язані із такою небезпекою [18, с. 90].

З точки зору ризикології поняття «ризик» більшість дослідників визначають як об'єктивно-суб'єктивну категорію та пов'язують його з невизначеністю й конфліктністю у економічній діяльності підприємства, розглядаючи, з одного боку, як загрозу появи майбутніх несприятливих наслідків, які неможливо точно спрогнозувати, тобто як ймовірність виникнення непередбачених витрат ресурсів, зменшення доходів, втрати майна. А з другого, як суб'єктивну оцінку ймовірності настання обставин та необхідність вибору варіантів рішень, що породжують негативні наслідки від їх прийняття [26, с. 24].

Узагальнення поглядів і трактувань категорії «ризик» у економічній літературі дозволяє зробити висновок, що джерелом ризиків у системі забезпечення економічної безпеки підприємства є процеси, на які впливають економічні, політичні, інші зовнішні і внутрішні фактори, зумовлені відсутністю достовірної прогнозованої інформації та неможливістю ідентифікації параметрів, що призводить до невизначеності наслідків прийняття варіантів рішень.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «загроза», пов'язане із економічною безпекою підприємства

Автор	Зміст поняття «загроза»	Джерело
О. Ареф'єва, Т. Кузенко	Потенційна і реальна дія, подія, процес або явище, що здатні порушити стійкість та розвиток підприємства, чи спричинити до припинення його діяльності	[28, с. 26]
І. Бланк	Форма вираження суперечності у фінансовому середовищі функціонування підприємства, яка, відображаючи реальну чи потенційну можливість прояву деструктивного впливу різноманітних факторів чи умов на їх реалізацію у процесі фінансового розвитку, приводить до прямого чи непрямого економічного збитку	[3, с. 53]
О. Бандурка, В. Духов, К. Петрова	Можливість завдання шкоди суб'єктам господарюючої діяльності з боку окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища	[1, с. 10]
М. Єрмошенко	Конкретна і безпосередня форма безпеки чи сукупність негативних чинників чи умов	[10, с. 23]
С. Дубецької	Потенційна чи реальна подія, процес чи явище, яке здатне порушити стійкість та розвиток чи призвести до припинення діяльності підприємства	[9, с. 157]
Д. Зеркалов	Дія дестабілізуючих природних і/або суб'єктивних факторів, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією і порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати	[13, с. 272]
Є. Каргузов	Дія на можливості реалізації конкретних фінансових інтересів підприємства і забезпечення фінансової безпеки	[14, с. 117]
І. Мігус, С. Лаптев	Елемент системи економічної безпеки, який вступає у суперечливі зв'язки з іншими елементами даної системи	[29]
І. Мойсеєнко, О. Марченко	Потенційно можлива чи реальна дія зловмисників, здатна нанести моральну чи матеріальну шкоду	[30, с. 18]
О. Мельник	Реальна можливість впливу дії навмисного чи ненавмисного характеру, що порушує стійкість функціонування підприємства, наносить матеріальної та нематеріальної шкоди, яка призводить до відхилень від стратегії	[19, с. 99]
П. Нікіфоров	Дія дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією і порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати	[31, с. 92]
Є. Олейніков	Найбільш конкретна і безпосередня форма безпеки або сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам різних суб'єктів	[20, с. 10]
Н. Підлужна	Конкретна безпека, що створює певні перешкоди у виробничо-комерційній діяльності підприємства і здійсненні його економічних інтересів	[32, с. 6]
О. Підхомний, Н. Микитюк, І. Вознюк	Потенційні або реальні дії фізичних або юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності і здатні призвести до припинення його діяльності або до фінансових та інших втрат	[33, с. 122]
Н. Реверчук	Вид безпеки: попередження, ризик, загроза	[34, с. 29]
Ю. Соколов	Зміна в оточуючих і внутрішніх елементах середовища функціонування фінансової системи, які можуть призвести до такої зміни предмета безпеки, що проблематичним буде збереження існування фінансової системи в незмінному вигляді	[35, с. 20]
В. Ярочкін	Потенційно можлива чи реальна дія зловмисників, здатна нанести моральну чи матеріальну шкоду	[23, с. 18]

Що стосується економічної категорії «загроза», то визначенню цього поняття присвячені дослідження, що узагальнені у таблиці 1, наведеній нижче.

Отже, з позиції вартісного підходу до забезпечення економічної безпеки підприємства під «загрозою» будемо розуміти потенційні чи реальні події, процеси, умови здатні привести до зниження вартості підприємства.

Що стосується розмежування та співвідношення категорій «загроза» і «ризик», то це питання важливе для діагностики економічної безпеки на підприємстві. Не можна погодитися з думкою К. Горячева [5, с. 7–8], що ризик по відношенню до загрози є первинною категорією. Виходячи з того, що загроза це певна дія, процес, явище, що негативно впливають на діяльність підприємства, а «ризик» – ймовірність настання такої дії (загрози), то, на нашу думку, «загроза» є первинною категорією по відношенню до «ризиків».

Треба також відрізнити поняття «фактор» і «загроза». Виходячи з тлумачення у економічному словнику, фактор – один із основних ресурсів виробничої діяльності підприємства й економіки в цілому, рушійна сила економічних, виробничих процесів, яка впливає на результат виробничої економічної діяльності [36].

Висновки з даного дослідження. Акціонерні товариства будівельної галузі в сучасних кризових умовах зазнають впливу від суб'єктів економічних відносин, які можуть мати негативні наслідки, насамперед на результативність діяльності.

Найважливішого значення для результативності діяльності набувають загрози економічної безпеки, оскільки всі втрати, що несе підприємство, у остаточному підсумку виражаються саме у втратах усіх видів ресурсів, що неминуче приведе до зниження вартості підприємства.

У загальному випадку про економічну безпеку акціонерного товариства може свідчити збереження тенденції зростання вартості підприємства, розрахунок якої запропоновано за допомогою індикатора економічної доданої вартості.

Виявлення і класифікація загроз економічної безпеки акціонерних товариств будівельної галузі у рамках системи забезпечення економічної безпеки підприємства дозволять розробити конкретні заходи що до їх усунення або мінімізації впливу на результативність діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бандурка, О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Червяков І.М. Основи економічної безпеки : підручник / [О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Червяков]. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
2. Белінська Я.В. Теоретичні засади аналізу валютних ризиків / Я.В. Белінська // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 10. – С. 34–40.
3. Бланк І.А. Концептуальные основы финансового менеджмента / І.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2003. – 448 с.
4. Вітлінський В.В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності : навч. посіб. / В.В. Вітлінський, Л.Л. Маханець ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2008. – 424 с.
5. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.06.01 / К.С. Горячева. – К., 2006. – 17 с.
6. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємництва : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : 2008. – 239 с.
7. Донець, Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : [навч. посіб.] / Л.І. Донець. – К. : ЦУЛ, 2006. – 312 с.
8. Драга А.А. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности / А.А. Драга. – М., 2008. – 304 с.
9. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України / С.П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємни-

- цтва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матеріалів науково-практичної конференції, Київ, 16–17 травня 2001 р. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 146–171.
10. Ермошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : [монографія] / М.М. Ермошенко, К.С. Горячева. – К. : Національна академія управління, 2010. – 232 с.
  11. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : [монографія] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова. – Суми. : УАБС НБУ, 2009. – 295 с.
  12. Забродский В., Капустин Н. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ.– 2008.– № 15–16. – С. 35–37.
  13. Зеркалов Д.В. Безпека комерційної діяльності : у 2 кн. Кн. 2 : Захист : [довідник] / Д.В. Зеркалов. – К. : Основа, 2006. – 800 с.
  14. Картузов Є.П. Актуальні проблеми економіки / Є.П. Картузов. – 2012. – № 9 (135). – С. 115–124.
  15. Кирієнко А.В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства : дис. к. е. н. : спец. 08.06.01 / А.В. Кирієнко. – К., 2000. – 186 с.
  16. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : [монографія] / Л.А. Костирко. – Луганськ : СХУ ім. В. Даля, 2004. – 240 с.
  17. Лень Г.С. Методологія аналізу та запобігання фінансовим ризикам підприємства / Г.С. Лень // Наукові праці НДФІ. – 2000. – № 9. – С. 99–105.
  18. Ліпкан В.А. Безпекознавство : [навч. посіб.] / В.А. Ліпкан. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
  19. Мельник О.О. Система загроз економічної безпеки підприємства / О.О. Мельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Melnik.pdf>.
  20. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность ; под ред. Е.А. Олейникова. – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.
  21. Пономарев В.П. Концепция экономической безопасности предприятия / В.П. Пономарев // Бизнес-информ. – 2008. – № 15–16. – С. 110–113.
  22. Шлыкост В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В.В. Шлыкост. – СПб., 2007. – 138 с.
  23. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы / В.И. Ярочкин. – М. : Изд-во «Ось-89», 2003. – 352 с.
  24. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті / В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний. – К. : ТОВ «Борисфен-М», 1996. – 326 с.
  25. Грабовий П.Г., Петрова С.Я., Романов К.Г. Ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень / [П.Г. Грабовий, С.Я. Петрова, К.Г. Романов] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pidruchniki.com/19170728/ekonomika/>.
  26. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик : [навч. посіб.] / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.
  27. Хохлов Н.В. Управление риском : [учеб. пособ. для вузов] / Н.В. Хохлов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 239 с.
  28. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – С. 6–34.
  29. Мігус І.П. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання / Мігус І.П., Лаптев С.М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z= 821>.
  30. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : [навч. посіб.] / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко. – Львів, 2011. – 380 с.
  31. Нікіфоров П.О. Сутність і значення фінансової безпеки страхової компанії / П.О. Нікіфоров, С.С. Куперівська // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 86–94.
  32. Підлужна Н.О. Організація управління економічною безпекою підприємства : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.10 / Н.О. Підлужна. – Донецьк, 2003. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2003/03rnoebp.zip>.
  33. Підхоний О.М. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності / [О.М. Підхоний, Н.О. Микитюк, І.П. Вознюк]. – Львів, 2007. – С. 119–123.
  34. Реверчук Н.И. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : [монографія] / Н.И. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
  35. Соколов Ю.А. Финансовая безопасность экономических систем / Ю.А. Соколов. – М. : «Анkil», 2010. – С. 7–45.
  36. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М. : Кн. мир, 2003. – 895 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bank24.ru/info/glossary/?srch>.